

УДК.658.7:656.2

Озерська Г. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

ОБРУНТУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Досліджено перспективи розвитку транспортно-логістичної системи України в умовах глобалізації. Зроблено висновок, що оптимальним напрямом розвитку транспортної галузі України є формування багатопрофільної та багатофункціональної інтегрованої транспортно-логістичної системи країни. Поступова цілеспрямована інтеграція транспортного комплексу України до загальноєвропейської та світової транспортної системи шляхом розвитку МТК може забезпечити не лише додаткові надходження до бюджету, а й стимулювати інвестиційну активність, залучення іноземного капіталу, вдосконалення технологій транспортування, транспортної інфраструктури країни в цілому та економічний розвиток регіонів. Нинішні умови транспортування вимагають об'єднання промислових, торгівельних, транспортно-експедиторських компаній, обслуговуючих інфраструктуру ринку, в інтегровані логістичні системи (ланцюги). Адже саме вони здатні швидше, своєчасно і з мінімальними витратами здійснювати поставку продукції споживачам.

Ключові слова: транспорт, логістика, транспортно-логістична система, транспортно-логістичні кластери, міжнародні транспортні коридори.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими чи практичними завданнями. Глобалізація ринків сировинних матеріалів та ринків збуту готової продукції визначають характер та обсяги вантажопотоків, які реалізуються при синхронізованій роботі різних видів транспорту, а також просторову концентрацію транспортно-складських комплексів, зорієнтованих на мінімізацію витрат, пов'язаних із транспортуванням та зберіганням матеріальних ресурсів. Існуюча світова практика ведення бізнесу характеризується високим рівнем інтеграції та організації бізнес-процесів, пов'язаних з обслуговуванням вантажного потоку, між усіма ланками транспортно-логістичного ланцюга. Як свідчить світовий досвід, найбільш ефективний напрям розвитку транспортного сектору України може бути реалізований шляхом формування транспортно-логістичної системи країни, яка забезпечує взаємодію всіх учасників транспортно-розподільчого процесу в організаційно-економічному, технічному, технологічному та інформаційному аспектах під час руху вантажних потоків, а також дає змогу зайняти конкурентоспроможні позиції на міжнародних ринках транспортно-логістичних послуг. Все це зумовлює актуальність проблеми реалізації транзитного потенціалу України, а також визначення нових методів його реалізації.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Питання забезпечення ефективності функціонування транспортного та логістичного комплексів держави за умови інтеграції до світової транспортної системи при активізації процесів глобалізації світової економіки знайшли широке відображення у працях вчених. Зокрема, варто виокремити дослідження А.М. Новікової, І.Б. Антонюк, О.І. Никифорчук. У працях цих вчених висвітлено проблематику інтеграції трансєвропейської транспортної мережі, основних тенденцій розвитку транспортної галузі України, світового досвіду використання логістичних систем в стратегіях національного розвитку за умови глобалізації. Такі вчені як О.О. Карпенко та О.С. Бабина, О.М. Соляник, А.А. Рожкова, В.В. Брагинський, В.Г. Ковальчук, Ф. Харута у своїх дослідженнях працюють над вирішенням проблем щодо надання комплексних транспортно-логістичних послуг, обґрунтування створення транспортно-логістичних центрів і кластерів, перспектив розвитку транспортно-логістичного бізнесу в Україні, розвитку транспортно-логістичних систем як форми реалізації транзитного потенціалу України.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Змістовне вивчення наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів дало змогу окреслити проблематику проведеного дослідження. Разом з цим, не дивлячись на достатню розробленість питань щодо визначення перспектив розвитку транспортно-логістичних систем, в вітчизняній практиці недостатньо уваги приділяється оцінці й обґрунтуванню перспективних напрямків розвитку транспортно-логістичної системи України в умовах глобалізації та зміни світових центрів економічної та політичної влади.

Формування цілей статті. Саме тому метою роботи є обґрунтування перспектив розвитку транспортно-логістичної системи України в умовах глобалізації світових економічних зв'язків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна активно включається у світові суспільно-економічні процеси: приєдналася до Світової організації торгівлі, стратегічною метою визнано отримання асоційованого членства у Європейському Союзі (ЄС). Транспорт як інфраструктурна галузь має розвиватися випереджальними темпами з метою сприяння швидкому економічному та соціальному розвитку країни та її участі у міжнародному поділі праці.

Аналіз результатів досліджень логістичного забезпечення транспортної системи України, наданих європейськими експертами у заключному звіті РК7 «Міжгалузеві питання. Логістика» [1], що проведені на замовлення Міністерства інфраструктури України в рамках підтримки інтеграції України до Транс-Європейської транспортної мережі ТЕМ-Т, дозволяє сформулювати такі основні проблеми логістичного забезпечення транспортної системи України:

- низька якість транспортно-логістичного обслуговування вантажного потоку;
- невисокий рівень транспортно-логістичної інфраструктури;
- значні затримки при перетині кордонів, пов'язані з роботою митниці та інших контролюючих органів;
- практична відсутність взаємодії різних видів транспорту;
- значний негативний вплив транспорту та об'єктів логістичної інфраструктури на екологію регіонів.

В Україні зараз активно розвиваються 3PL і 4PL операційна діяльність. Все більше уваги приділяється передачі на аутсорсинг логістичних

функцій торговельних і промислових підприємств з вхідного, вихідного, а у низці випадків і з внутрішньовиробничого транспортування, складського зберігання і управління запасами. Найбільш перспективним сегментом ринку транспортно-логістичних послуг для України може стати ринок термінової доставки до призначеного часу (just-in-time delivery), який активно розвивається в усьому світі [2]. Прискорення доставки вантажів може бути забезпечене лише погодженою взаємодією всіх учасників ланцюгів постачань вантажів: транспортних вузлів, станцій, портів, залізниць, терміналів і митних органів. Такий підхід дозволить створити транспортно-логістичну галузь, що включає: сучасні термінали, мультимодальні системи перевезень, експедицію вантажів, розробку ефективних транспортних маршрутів, що дозволяють здійснити комбіноване переміщення вантажів, сучасне управління логістичних ланцюгів руху товару.

В Україні налічується 33 діючих аеропорти, 20 державних морських торговельних портів, 8 річкових портів, 6 залізниць, понад 90 авіаційних та 150 судноплавних компаній різних форм власності, понад 75 тис. суб'єктів господарювання, на балансі яких є автомобільний транспорт.

Зростання транзитного потенціалу країни безпосередньо залежить від тенденцій розвитку її макроекономічних показників, а також ступеня відповідності вітчизняного транспортного комплексу вимогам світової транспортної системи.

Відомо, що на сучасному етапі європейська інтеграція є одним з основних пріоритетів української державної політики. Проте транспортна система України все ще не відповідає стандартам і вимогам Європейського Союзу і відзначається суттєвим відставанням щодо інфраструктури, обладнання і норм [3].

Варто підкреслити, що інтеграційні процеси транспортного комплексу України не мають обмежуватися лише його адаптацією до вимог та стандартів ЄС, а також вимагають застосування методичних підходів до організації управління розвитком транспортних систем, що ґрунтуються на концептуальних засадах логістики.

Сучасні світові інтеграційні процеси спонукають до формування транспортно-логістичних кластерів. Транспортно-логістичний кластер (ТЛК) передбачає об'єднання окремих регіонально, функціонально і економічно пов'язаних між собою логістичних ланок: МТК, транспортних вузлів магістральної інфраструктури, транспортно-розподільчих логістичних центрів, магістральних, регіональних і локальних шляхів сполучення в єдину систему перевізного процесу, здатну надати якісний логістичний сервіс внутрішнім або зовнішнім споживачам при мінімізації загальних логістичних витрат, у т.ч. на базі залізничного транспорту як ключового компонента [4]. В Україні найбільш перспективними кластерними центрами можна вважати Київ, Харків, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Одесу, Львів, які одночасно є також провідними центрами Південно-Західної, Південної, Придніпровської, Одеської, та Львівської залізниць. Створення української мережі транспортно-логістичних комплексів в перспективі з урахуванням регіональних особливостей дозволить:

- створити єдину Європейсько-Азіатську транспортну систему із загальною інфраструктурою;
- забезпечити вільне пересування транспортних засобів і вільне переміщення вантажів;
- створити умови для ефективного функціонування національної мережі МТК і логістичних центрів на взаємовигідній і рівноправній основі;

– погоджено формувати тарифну політику на послуги транспорту згідно з світовими стандартами комплексного транспортно-експедиторського обслуговування.

Транспортно-логістична система – це інтегрована сукупність суб'єктів транспортно-логістичної діяльності та об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури, що взаємодіють між собою з метою оптимізації руху вантажопотоків «від дверей до дверей» за мінімальних витрат на максимальних вигідних умовах. Необхідно додати, що транспортно-логістична система, як і будь-яка інша система, складається з конкретних підсистем та елементів, до яких залежно від функціональної фази логістичного обслуговування вантажного потоку в процесі руху доцільно віднести такі підсистеми, як: транспортно-постачальницька, транспортно-складська, транспортно-логістичного обслуговування та управління, інтегрованої інформації та транспортно-логістичних рішень, а також транспортно-збутова. Територіальні особливості транспортно-логістичної системи як складної динамічної системи зумовлюють необхідність застосування системного підходу [5; 6; 7].

Використання системного підходу дає змогу сформувати нову специфіку організаційно-економічної та техніко-технологічної взаємодії ланок транспортної системи згідно з інтегральною концепцією розвитку держави з урахуванням потреб сучасного економічного середовища. Важливе значення для визначення найефективніших шляхів формування та розвитку транспортно-логістичної системи України має проведення аналізу окремих макроекономічних показників (ВВП, структура експорту та імпорту товарів та ін.) та статистичних даних діяльності транспортного сектору країни.

Структура транспортно-логістичної системи України, на наш погляд, має складатися з п'яти рівнів логістичної взаємодії:

– взаємодія об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури (термінальні та вантажні комплекси, складські господарства, підприємства різних видів транспорту та транспортно-логістичного сервісу тощо);

– транспортно-логістичні центри місцевого, регіонального та міжнародного призначення;

– регіональні транспортно-логістичні системи;

– транспортно-логістичні кластери;

– інтегрована транспортно-логістична система України (підсистема економічної системи країни та міжнародних транспортно-логістичних систем).

Враховуючи той факт, що транспортно-логістичні кластери можуть особливо успішно функціонувати в місцях проходження і перетину пан'європейських транспортних коридорів, зокрема на зовнішніх кордонах ЄС, їх формування у межах українсько-польського, українсько-словацького, українсько-угорського та українсько-румунського транскордонних регіонів видається доволі перспективним. Водночас варто відзначити, до діяльності цих кластерів має базуватися на тих принципах, яких дотримуються в країнах ЄС, а саме:

– пропозиція максимально повного переліку транспортних і супутніх послуг на основі договірних відносин з кожним учасником логістичного ланцюга (формування банку даних логістичних ланцюгів);

– організація комплексного транспортного обслуговування на основі єдиного договору на комплексне обслуговування і єдине замовлення на всі послуги, формування завдань для учасників логістичного ланцюга на підставі замовлення ко-

ристувача транспортних послуг, централізований контроль виконання замовлення;

- максимальна стандартизація та уніфікація перевізних та інших документів, необхідних для виконання перевезення, що застосовуються учасниками логістичних ланцюгів, з метою забезпечення можливості створення єдиного інформаційного простору;

- єдина маркетингова стратегія і тактика учасників логістичного ланцюга на ринку транспортних послуг, спільне проведення дослідження ринків і маркетингових заходів, що забезпечують просування всіх учасників логістичного ланцюга на ринку транспортних послуг і формування попиту на комплексні транспортні послуги;

- географічний розподіл структурних підрозділів кластеру з метою максимального охоплення ринку транспортних послуг, виконання оперативного управління роботою логістичних ланцюгів у місцях формування вантажопотоків та їх перетину;

- організація співробітництва з українськими і міжнародними організаціями, що займаються питаннями транспортної логістики;

- побудова роботи на основі світових стандартів і міжнародних договорів, угод, конвенцій;

- інтеграція з міжнародними логістичними центрами і забезпечення інформаційного обміну;

- стандартизація інформаційної взаємодії логістичних ланцюгів учасників міжнародного транспортно-логістичного кластеру.

Формування мережі транспортно-логістичних кластерів на кордоні України з ЄС є важливим чинником інтеграції нашої держави у систему світогосподарських зв'язків, а також вагомим стимулом її європейської інтеграції на рівні окремих регіонів. Адже функціонування транспортних транспортно-логістичних кластерів забезпечуватиме підвищення якості перевезень не лише пан-європейськими транспортними коридорами, але і в межах транспортних мереж окремих транскордонних регіонів. При цьому підвищення якості перевезень відбуватиметься насамперед завдяки системному управлінню транспортними потоками через мережу транскордонних логістичних центрів.

Створення таких центрів у прикордонних областях Західної України забезпечуватиме підвищення сервісу вантажоперевезень і пасажиропотоків (у тому числі туристичних) відразу у трьох аспектах:

- транскордонному (з прикордонних регіонів Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії в сусідні прикордонні області України);

- внутрішньотериторіальному (у межах окремих областей України або між ними, особливо, якщо ці області входять до одного транскордонного регіону, наприклад: Львівською, Волинською та Закарпатською в межах українсько-польського транскордонного регіону чи Закарпатською, Іва-

но-Франківською та Чернівецькою в межах українсько-румунського транскордонного регіону);

- локальному (в межах одного адміністративного району, тобто між його сільськими і міськими населеними пунктами, включаючи їхнє транспортне сполучення з районним центром).

Таким чином, транспортно-логістичні кластери спрямовані на оптимізацію руху вантажного потоку у міжнародних ланцюгах постачання. Транспортно-логістичний кластер концентрує у собі транспортно-логістичну інфраструктуру прикордонних територій та певних регіонів, транспортно-логістичні компанії, виробничі підприємства тощо. Концепція їх створення має базуватися на нормативно-правовому регулюванні, організаційному, фінансовому, технічному, а також інформаційному забезпеченні діяльності транспортно-логістичних підприємств.

Висновки даного дослідження та перспективи подальших робіт у цьому напрямі. Проведене дослідження дає підстави констатувати, що оптимальним напрямом розвитку транспортної галузі України є формування багатопрофільної та багатфункціональної інтегрованої транспортно-логістичної системи країни. Транспортно-логістична система України:

- є засобом інтеграції вітчизняного транспортного комплексу в міжнародні транспортно-логістичні системи шляхом забезпечення їх ефективної взаємодії;

- задовольняє потреби споживачів транспортно-логістичних послуг за рахунок гармонізації їх інтересів з інтересами всіх учасників транспортно-розподільчого процесу;

- сприяє реалізації ефективної транспортної політики на основі раціонального розподілу інвестиційних коштів держави та приватного сектора;

- створює гнучку тарифну політику на різних видах транспорту з метою збільшення транзитних вантажних потоків через територію України на основі формування оптимальних схем доставки вантажу.

Поступова цілеспрямована інтеграція транспортного комплексу України до загальноєвропейської та світової транспортної системи шляхом розвитку МТК може забезпечити не лише додаткові надходження до бюджету, а й стимулювати інвестиційну активність, залучення іноземного капіталу, вдосконалення технологій транспортування, транспортної інфраструктури країни в цілому та економічний розвиток регіонів. Нинішні умови транспортування вимагають об'єднання промислових, торговельних, транспортно-експедиторських компаній, обслуговуючих інфраструктуру ринку, в інтегровані логістичні системи (ланцюги). Адже саме вони здатні швидше, своєчасно і з мінімальними витратами здійснювати поставку продукції споживачам.

Список літератури:

1. Міжгалузеві питання, логістика, Заключний звіт 7.2 / проект: Підтримка інтеграції України до Транс-Європейської транспортної мережі ТЕМ-Т/ РК7, 2010. – 50 с.
2. Токмакова І.В. Перспективи розвитку транспортно-логістичного бізнесу в Україні [Текст] / І.В. Токмакова // Вісник економіки транспорту та промисловості, Збірн. наук. праць – Харків, УкрДАЗТ, 2011. – № 34. – С. 228-230.
3. Сирийчик Т. Транспортна політика України та її наближення до норм Європейського Союзу [Електронний ресурс] / Т. Сирийчик та ін.; за ред. М. Свенціцькі. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 102 с. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/en_76033Transport_System_Reform_Jun2010.pdf.
4. Гриценко С.И. Транспортно-логистические кластеры в Украине: пути становления и развития: монография / С.И. Гриценко. – СПб.: Издательство СПбГУЭФ, 2009. – 218 с.
5. Кородюк И.С. Региональные транспортно-логистические системы: проблемы формирования и развития: монография / И.С. Кородюк, Т.А. Прокофьева, В.И. Сергеев. – Иркутск: Издательство БГУЭП, 2003. – 328 с.
6. Маселко Т.Є. Проблеми управління транспортно-логістичними системами України та перспективи розвитку в контексті європейської інтеграції [Електронний ресурс] / Т.Є. Маселко, С.Г. Шевченко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltnu/17_2/301_Maselko_17_2.pdf.
7. Сергеев В.И. Логистика в бизнесе: учебник / В.И. Сергеев. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 608 с.

Озерская А. В.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники

ОБОСНОВАНИЕ ПЕРСПЕКТИВ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Резюме

Исследованы перспективы развития транспортно-логистической системы Украины в условиях глобализации. Сделан вывод, что оптимальным направлением развития транспортной отрасли Украины является формирование многопрофильной и многофункциональной интегрированной транспортно-логистической системы страны. Постепенная целенаправленная интеграция транспортного комплекса Украины в общеевропейскую и мировую транспортные системы путем развития МТК может обеспечить не только дополнительные поступления в бюджет, но и стимулировать инвестиционную активность, привлечение иностранного капитала, совершенствование технологий транспортировки, транспортной инфраструктуры страны в целом и экономическое развитие регионов. Нынешние условия транспортировки требуют объединения промышленных, торговых, транспортно-экспедиторских компаний, обслуживающих инфраструктуру рынка, в интегрированные логистические системы (цепи). Ведь именно они способны быстрее, своевременно и с минимальными затратами осуществлять поставку продукции потребителям.

Ключевые слова: транспорт, логистика, транспортно-логистическая система, транспортно-логистические кластеры, международные транспортные коридоры.

Ozersky A. V.

Kharkiv National University of Radioelectronics

SUBSTANTIATION OF PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF TRANSPORT AND LOGISTICS SYSTEM OF UKRAINE

Summary

Investigates the prospects of development of transport and logistics system of Ukraine in conditions of globalization. It is concluded that the optimal direction of development of transport sector of Ukraine is the formation of multidisciplinary and multi-functional integrated transport and logistics system of the country. Gradual purposeful integration of the transport complex of Ukraine into European and world transport system through the development of MTC can provide not only additional revenues, but also to stimulate investment activity, attraction of foreign capital, the improvement of transportation technologies, the country's transportation infrastructure and overall economic development of regions. Current conditions require transportation Association of industrial, commercial, transport and forwarding companies serving the infrastructure market, the integrated logistics system (circuit). Because they can work faster, on time and with minimal costs to deliver products to customers.

Keywords: transport, logistics transport and logistics system, transportation and logistics cluster, international transport corridors.

УДК 336

Петрух О. А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ЯК СПОСІБ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

Аналізується міжнародний досвід державного регулювання інноваційного розвитку шляхом податкового стимулювання. Проводиться порівняння вітчизняного досвіду та механізмів стимулювання із аналогічним у розвинутих постіндустріальних країнах. Аналізуються існуючі тенденції в розвитку наукової діяльності, впровадженні та реалізації інновацій і роль держави у стимулюванні цих процесів.

Ключові слова: податкове стимулювання, податкові пільги, інновації, інноваційна діяльність, наукова діяльність.

Постановка проблеми. За останнє десятиліття в економіці нашої країни простежується тенденція до спадання розвитку, інвестицій в наукову й інноваційну діяльність. Аналізуючи міжнародний досвід, можна виокремити, що велику роль в зростанні інтересу до інноваційних процесів відіграють податкові пільги та інші методи стимулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велика увага проблемі застосування такого важливого інструменту стимулювання інноваційної діяльності, як фінансування наукових та науково-технічних розробок за державними цільови-

ми програмами, приділялася в дослідженнях В. Александрової, Ю. Бажала, А. Никифорова [4]. Закордонний досвід бюджетної підтримки та податкового стимулювання інноваційної діяльності аналізувався в роботах А. Бердашкевича, Л. Леонтьєва [1], О. Михайловської [2], З. Наджафова [3].

Метою статті є аналіз проблеми державного регулювання інноваційної діяльності та визначення можливих напрямів удосконалення податкового стимулювання інноваційної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Податкове стимулювання – це один із найпоширеніших у світовій